

TÜRKİYE'DE HALKBİLİMİ EĞİTİM VE ÖĞRETİMİNDE KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Özkul ÇOBANOĞLU*

Özet: Bu çalışmanın konusunu Türkiye'de halkbilimi eğitim ve öğretiminde karşılaşılan güçlükler oluşturmaktadır. Türk halkbilimi çalışmalarında karşılaşılan güçlükler olarak olumsuz zihniyet, mevcut eğitimin niteliği, ders kitapları, terminoloji sözlüğü, Türk folklor ansiklopedisi gibi eğitim araç-gereçlerinin yokluğu, mesleki örgütsüzlük, mesleki dergilerin durumu ve uluslar arası mesleki iletişim zayıflığı ele alınıp değerlendirilmiştir.

Anahtar sözcükler: Türk Halkbilimi, Türk Halkbilimi eğitim ve öğretiminde karşılaşılan güçlükler, Eğitim araç gereçlerinin yokluğu, Eğitim ve zihniyet, Bağımsız mesleki kuruluş yokluğu.

Abstract: This essay deals with difficulties in the education of Turkish Folklore Studies in Turkey. The negative mentality through the Turkish folklore studies, lack of independent organization of Turkish folklorist, lack of educational equipment such as textbooks, handbooks, dictionary of terminology and an encyclopaedia of Turkish folklore, are taken consideration for an evaluation, in the context of essential educational difficulties.

Key words: Turkish Folklore, Turkish Folklore's educational difficulties, Lack of educational equipment, Education and mentality, Lack of independent organization of Turkish folklorist.

Çalışmamızın konusunu Türkiye'de halkbilimi eğitim ve öğretiminde karşılaşılan güçlükler üzerine tespitlerde bulunmak ve bu bağlamda çözüm önerilerimizi örnekleyerek tartışmaya açmaktır. Öncelikle, ülkemizde halkbilimi eğitim ve öğretiminde aşılamamış veya yeterince gelişme kaydedilememiş unsurlarını sıralayacak olursak; zihniyet, mevcut eğitimin felsefî temelleri itibarıyla amaçlanan ve örgütlenen niteliği gibi birincil ve araç-gereç, terminoloji, bibliyografya, kuram ve yöntem sorunu, temel başvuru veya el kitaplarının yokluğu, mesleki kurumsallaşma, meslekî dergilerin şahsi tasarruf bağımlılığında kaynaklanan ölçütsüzlük ve uluslararası mesleki iletişimsizlik gibi ikincil öneme sahip başlıklar karşımıza çıkmaktadır.

Halkbilimi veya yaygın adıyla "folklor"un ne olduğu konusundaki kamuoyundaki bilgisizlik gözleyebildiğimiz kadarıyla son yıllarda azalma eğilimine girmesine rağmen ülkemizde hâlâ bu terimlerden öncelikle anlaşılan "halk oyunları" olmağa devam etmektedir¹. Zihinlere halk oyunları olarak yerleşmiş olan bu disiplinin, öğrenci veya öğretici olarak mensuplarını neredeyse her karşılaştıkları insana ne yaptıklarını, "hangi yöreleri oynayıp oynamadıklarını" veya muhataplarının da ilkokulda yahut lisede "folklor oynadıklarıyla" ilgili olarak gelen ve kolayca tahmin edilebileceği gibi son derece can sıkıcı sorulara muhatap olmak kaçınılmazmış gibi gö-

* Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi.

¹ Bu konuda alan dışından okuyucu yeterli ön bilgi için (Çobanoğlu 1999 ve Zumwalt 1988; Bronner 1986) gibi çalışmalara ve bunların kaynakçalarına müracaat edebilir.

rünen kaderleri olmağa devam etmektedir. Halkbiliminin toplum hayatımızda ancak kolaylıkla pazarlanabilir (marketable) veya uygulamaya uygun olan kısımlarıyla yani "halk oyunları" ve "halk müziği" başlangıçtan beri bilinmekte ve tanınmakta oluşu nedeniyle de geçmişte olduğu gibi günümüzde de söz konusu daralma veya folkloru "halk oyunları"yla özdeşleştirme yanlısının ısrarlılığı maalesef hâlâ aşılamamıştır. Halk oyunlarının halkbilimi kadrosunun sadece bir unsurunu oluşturduğu gerçeği Türk halkbilimciler tarafından kamuoyuna mal edilememiş ve bu zihniyette veya bakış açısındaki eksiklik giderilememiştir. Basit gibi görünen bu eksiklik halkbilimine yönelebilecek ilginin ve ondan beklenebilecek profesyonel gelişimin önünü tıkaması bakımından önemlidir.

Bu eksikliğin ilişkili olduğu temel problem hiç kuşkusuz Türk halkbilimcilerin büyük bir çoğunluğunun çok yakın zamanlara kadar araştırmalarını, metin merkezli yaklaşımların gölgesinde formüle ederek malzeme/metin derleyip bunların tasvirine ve yüzeysel tasnifler doğrultusunda yayınlamaya ağırlık vermeleri gelmektedir. Belli bir bakış açısı doğrultusunda kuramsal bir çerçeve üzerine inşa edilen bir hipotezden ve dolayısıyla analizden mahrum metin koleksiyonculuğu disiplinin toplum hayatında veya onun karşılaştığı sosyo-kültürel problemlerinin çözümünde oynayabileceği rolü yahut işlevi son derece sınırlandırmıştır. Bu nedenle de halkbilimi eğitim ve öğretimi her şeyden önce, yeterli bir toplumsal ve maddi destek anlamında kurumsal ve kamusal destekten mahrumdur.²

Bu bağlamda, M. Fuat Köprülü'nün İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü'nde başlayan ve Ankara Üniversitesi DTCF'de 1938-1948 arasında şekillenmek üzereyken kapatılan akademik halkbilimi öğretiminin ancak 1980'ler sonrasında yaygınlaşabilmeğe başlamasındaki gecikmenin arkasındaki zihniyet temellerine girmekten sarfınazar etmekle birlikte³ söz konusu gecikmenin günümüz Türkiye'sindeki halkbilimi eğitim ve öğretiminde karşılaşılan bazı problemlerin de dolaylı da olsa nedenini oluşturduğu söylenebilir. Yukarıda işaret ettiğimiz iki problemin yanı sıra yeterli derecede yetişmiş akademik halkbilimci kadrosunun olmayışı ve daha aşağıda ele alacağımız terminoloji, bibliyografya, Türk Halkbilimi El Kitabı nevinden temel başvuru eserlerinin meydana getirilememiş olması bunlar arasındadır.

Ülkemizde halkbilimi eğitim ve öğretiminde karşılaşılan zihniyet temelli güçlüklerden yukarıda işaret edilen "halk oyunları/folklor" uygulamaya yönelik heveskâr amatör halkbilimcilerden veya bir anlamda akademi dışındaki unsurlardan kaynaklanırken buna bir de "halk edebiyatı" ve "folklor" ayırımı veya tartışmasının akademik halkbilimciler tarafından eklendiğine ve neticede halkbilimi öğretiminin ve eğitiminin yeterince gelişip olgunlaşamamasına ve topluma karşılaştığı sosyal ve kültürel problemleri çözerek doğrudan hizmet aşamasına ulaşamamasına bu tür ya-

² Bu bağlamda bu satırların yazarı 1980'li yılların sonunda YÖK bursuyla ABD'ye lisansüstü öğrenim bursuna müracaat ettiğinde ilgili komite üyelerinin "Halk oyunlarını (folklor) öğrenmek üzere ABD'ye gidilir mi? İstihzası ile başvurusu reddedilmek üzereyken tesadüfen orada bulunan Süleyman Hayri Bolay'ın komiteyi halkbiliminin ne olduğu konusunda aydınlatmasıyla "Ya öyle mi? O halde gönderelim haksızlık ediyormuşuz." hükmüyle kararının olumlu çıkmasının sözünü ettiğimiz kamusal desteğin yöneticilerinin halkbilimine dair bilgilerinin niteliğini ortaya koymada ne kadar anlamlı olduğu son derece açıktır.

³ Bu konuda daha fazla bilgi edinmek için bkz. (Öztürkmen 1998).

pay çekişmelerin gereksiz bir zaman ve emek kaybına neden olduğunu ifade etmeliyiz. Dahası bu tür çekişmeler beraberinde yazılı edebiyatı yegane edebiyat geleneği zannedenlerin ve bunu da aristokratik bir imtiyaz addedenlerin tavırlarını sözlü edebiyat geleneği için “halkın edebiyatı mı olur?” hafifmeşrepliğine dönüştürmelerine neden olmuştur. Bu öylesine etkili bir hafife almadır ki, Türkiye'nin en eski üniversitesi olan İstanbul Üniversitesinde ancak son yıllarda ve biraz istihza ile söyleyecek olursak “en yeni halkbilimi” kürsüsü kurulabilmiştir.

Bütün bu sıraladığımız örnekler ülkemizde halkbilimi eğitim ve öğretiminin karşılaştığı güçlüklerin başında hâlâ halka ve halkbilimine karşı bakışlardaki çarpıklığı, eksikliği yansıtan zihniyetin geldiğini göstermektedir. Özellikle “halkbilimi” boyutuna işaret ettiğimiz bu zihniyet problematiği gerçekte ve genel anlamda disiplinimizin temel ve anahtar kavramı olan “kültür” kavramıyla ilgilidir. Bir başka ifadeyle ülkemizde okumuşların hâlâ büyük bir çoğunluğunun “kültür” kavramını, 19. yüzyılda olduğu gibi, mükemmelleşmek, insanlığın, toplumun kendisini geliştirip mükemmelleştirmesi (Arnold 1988) olarak tanımlayıp, okumuş çevrelerin birçok mensubunca kültürden anlaşılanın hâlâ ve ısrarla, daha çok yazılı ve kısmen de sözlü kültür ortamı teknolojisi içinde gerçekleşen öğrenme eyleminin neticesi beynin içinde yer alanlardan ibaret olmasıdır denilebilir.

Bilindiği gibi bu eskimiş anlayışa göre, kültür denilince edep, muâşeret, çok okumuşluk, üst tabaka yaşantısı, modayı takip etme, yüceltilmiş hisler ve ince bir sanat zevki gibi somut ve ölçülebilir nesnel desteklerden mahrum anlamlar kastedilmektedir. Hâl bu olunca, kendilerini “okudukları için olsa gerek” içine sokmadıkları ve “okumamış marjinal bir alt tabaka” olarak nitelendirdikleri “halk”ın⁴ “kültürü” ve bunun sihirli kelime olan “bilimsel”le ilişkisini kuramayan Türk elitlerinin medya, sermaye ve bürokrasi hegemonyasındaki Türkiye’de halkbilimi⁵ eğitim ve öğretiminin geliştirilmesi bir yana mevcudiyetine tahammül edilmesine bile şaşırılmak kabil değildir. Bununla birlikte, söz konusu zihniyet zaafiyeti ulusal bütçemizde olsun üniversitelerimizin bütçesinde olsun halkbilimi çalışmalarına, eğitim ve öğretimine de yansımaktadır. Halkbilimi çalışmaları konusundaki neredeyse yegane devlet kurumu olan “Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü” (HAGEM) son yıllardaki bütçe uygulamalarıyla mutâd derleme çalışmalarını bile yapamaz; ve bünyesindeki Türkiye'nin tek “halkbilimi ihtisas kitaplığı”nı genişletip işletemez duruma düşmüştür. Bu örnekleri Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), Atatürk Kültür Merkezi (AKM), Türk İktisadi Kalkınma Ajansı (TİKA), Türk Bilimler Akademisi (TUBA) gibi kuruluşları sıralayarak çoğaltmak mümkündür. Ancak halkbilimine ve halkbilimi projelerine ayrılan yer ve bütçe oranının değişmeyeceği görülmektedir.

Bu bağlamda ülkemizde, “kültür” kavramının ne denli önemli bir anahtar rolü üstlendiği ve mevcut yapılanışı nasıl etkilediği açıktır. Oysa, çağdaş dünyada, 19. yüzyılın sonlarına doğru Edward B. Taylor’la (1958) başlayarak ülkemizdeki yapıyı şekillendiren kültür anlayışı, bir toplumun bütün hayat tarzı ve üyelerince öğrenilen

⁴ Halkbilimi çalışmalarında “halk” kavramına dair kavramsallaştırmalar ve bu konudaki dönüşümlere dair daha fazla bilgi için bkz. (Dundes 1980 ve Çobanoğlu 1999a).

⁵ Halkbiliminin bilim felsefesi ve düşünce tarihindeki yeri için bkz. (Çobanoğlu 2000d).

unsurların tamamı olarak değişmeğe başlar. Artık kültür insanın öğrenerek beyninin içine yerleştirdiklerinin ötesinde dışımızda yapıp ettiğimiz her şeyi karşılayacak biçimde kullanılmaktadır. Günümüzde sosyal bilimlerde kültür denilince bir toplumun her türlü kendini ifade edişlerinin tamamı veya toplam hayat tarzı anlaşılmaktadır. Bu ifade edişler, davranışlardan, alışkanlıklara, törelerden gelenek ve göreneklere, korkulara kadar pek çok değişik şekillere sahip olabilir. Aynı şekilde sanat, müzik, mimari, düşünce, edebiyat gibi şuurlu inşa yolları da kültür içinde yer alır. (Shoemaker 1990: 1). Bir başka ifadeyle kültür insanların biyolojik kalıtımlarının ötesindeki ihtiyaçlar, doyumlar ve doyumsuzlukların şekillendirdiği ve insanların öğrenme yoluyla kazandığı, edindiği, inşa ettiği maddi ve manevi birikimi, değerleri, yönelimleri, duygu ve düşünce dünyaları, sosyal davranışları, teknolojileri ve sanatlarının tamamını ifade eden ve doğaya (nature) eklenmiş yaratmalar, donatmalar bütünüdür.

Böylesine geniş kapsamlı bir kavram olan kültür ve ona dayalı kültür endüstrisinin vazgeçilemez nitelikteki disiplini olan halkbiliminin⁶ ülkemizdeki işlevsizliğinin birinci nedeni yukarıda açıklamaya çalıştığımız zihniyet ise ikinci nedeni de halkbilimi eğitim ve öğretiminin niteliğidir. Mevcudu tenkit etmeğe girişmeden önce, genel anlamda bir üniversitede temsil edilen entelektüel bir disiplinin, Magali Sarfatti Larson'un (1977: 50) işaret ettiği gibi "saf ve teorik bilgi üretmenin yanı sıra bunları uygulayacak pratisyenler ve araştırmacılar üretmek entegre bir şekilde uyum içinde çalıştırmak modern üniversitelerde son derece yaygındır" şeklinde ifade ettiği yapılanışı esas aldığımızı belirtmeliyiz.⁷

Bu bağlamda, Türk halkbilimi araştırmalarında gelinen noktada eksik olan bir şeylerin varlığı açıkça ortadadır ve bu durum kanaatimizce öncelikle halkbilimi eğitim ve öğretimimizin niteliğinden kaynaklanmaktadır. Bu durumu en kısa ve ön biçimde ifade etmek gerekirse, Türk halkbilimci olmak entelektüel profesyonel bir meslektir. Bütün entelektüel profesyonel meslek sistemleri gibi (Parsons 1968: 536-47) Türk halkbilimi'nin de, iki ana branşı vardır. Bunlardan birincisi entelektüel bir disiplin olarak mesleğin öğrenimidir ve temel olarak bilimsel zihniyet elde etme, bilimsel terminoloji ve metodolojiyi kullanmak suretiyle araştırma yapma ve öğrenilenleri diğerlerine öğretme yahut aktarmadır. Halkbiliminin bu branşı tamamen "akademik"tir. Halkbiliminin ikinci branşı ise entelektüel bir disiplin olarak teorik alanda ve planda üretip elde ettiklerinin, -kültürümüz düşünüldüğünde- Türk dünyası bağlamında karşılaşılan sosyo-kültürel ve ekonomik problemlerin çözümüne yahut pratik sonuçlara yönelik olarak toplum ve kültür mühendisi, pratisyenliği anlayışıyla uygulanmasıdır. Bu da, Türk halkbiliminin uygulama (aplied) yahut kamu/toplum (public) folklorculuğu branşıdır.

Bugüne kadar yetersiz de olsa, Türk halkbiliminin sadece birinci veya akademik branşına ilgi gösterilmiş ve gelişmesine çalışılmıştır denilebilir. Mevcut

⁶ Günümüzde yerli ve yabancı pek çok araştırmacının "halkbilimi" terimi yerine disiplinin adını olarak "kültürbilim" terimini teklif etmeleri (Bausinger 1990 ;Yıldırım 1999) bu bağlamda ne denli anlamlı olduğu açıkça görülebilir.

⁷ Alman Halkbilimi çalışmalarındaki bu husustaki dönüşümle ilgili olarak daha fazla bilgi için bkz. (Çobanoğlu 2000a; Dow 1986).

halkbilimi eğitim ve öğretiminin niteliğindeki yetersizliğin en önemli bir kısmının yukarıda işaret edilen zihniyetten kaynaklandığını tekrar hatırlatmakta fayda görüyoruz; ancak diğer kısmını ise bir anlamda öz eleştiri olarak kabul edilip meslektaşlarımız arasında tartışılmalıdır diye düşünüyoruz. Öncelikle iki üniversitemiz haricinde halkbilimine dair eğitim ve öğretimin bağımsız programlara sahip olmaması Türk Dili ve Edebiyatı programlarında “Halk Edebiyatı” genel serlevhası altında işlenmesi daha önce de işaret edilen teorik tartışmaların ötesinde halkbilimi kadrosunda yer alan bir unsuru ön plana çıkaran bir müfredatı dayatmaktadır. Bunun neticesi de ister mevcut araştırmalar isterse yetiştirilen araştırmacılar olsun “edebiyat” veya “sözel sanatlar” sınırlılığı içinde kalmaktadır. Nitekim halkbiliminin diğer kadro unsurlarına dair fikir beyan edenlerin kahir ekseriyetinin başka akademik disiplinlere mensup “halkbilimi disiplinin amatörleri” olduğu en kısa yoldan herhangi bir “Milletlerarası Türk Halkbilimi Kongresi Bildirileri” külliyatına müracaat etmekle kolayca anlaşılabilir.

Bu durum ayrıca ve özellikle son yıllarda büyük gelişmeler gösteren sözlü edebiyat araştırmaları karşısında Türk halkbiliminin diğer kadro unsurlarının gittikçe sönük ve güdük kalmasıyla da açıkça gözlenebilir. Ancak hemen ilave edelim ki, nicelik bakımından sözlü edebiyat üzerine artan bu çalışma alanında bile terminoloji problemi⁸ başta olmak üzere, yöntem ve bütün içinde anlamlandırmayı ve yorumlamayı mümkün kılacak bir kuramsal çerçeve yokluğu bütün çıplaklığıyla ortadadır. Dahası birçok ülkede son iki yüzyıl içinde birçok değişikliklere uğrayarak defalarca hazırlanan “ulusal halkbilimi el kitapları” gibi temel eğitim ve öğretim araçlarından Türk halkbilimi için henüz bir tane bile hazırlanmamış veya hazırlanamamış olması keyfiyeti halkbilimi eğitim ve öğretimindeki araç-gereç yokluğumuzun boyutlarını gösteren son derece çarpıcı bir örnek olduğu kanaatindeyiz. Bu örneğe birkaç kez başlanılan ancak netice alınamayan “halkbilimi ansiklopedileri” başta olmak üzere, “halkbilimi müzesi”ne kadar pek çok başka örnek eklemek mümkündür.

Çoğu zaman yaptığımız gibi bu örnekleri sıralamak yerine, Türk halkbilimciler olarak başka ülkelerde bu tür eksikliklerini başaran meslektaşlarımızla aramızdaki kurumsal bazı eksikliklerimizi örnekleyerek halkbilimi eğitim ve öğretimizdeki örgün olmayan cephesiyle mevcut problemlere dikkatiniz çekmeyi yeğliyorum.

Türk halkbilimciler olarak mesleki bir kurumsallaşmayı başaramamış olmamız bence yukarıda sıraladığım pek çok güçlüğü aşamayışımızın ve yakın bir gelecekte de aşamayacağımızın başlıca nedenidir. Türkiye’de her şeye rağmen halkbilimine ait faaliyetlerin çok büyük bir çoğunluğu devlet kuruluşları eliyle organize edilmektedir. Hal böyle olunca, “Milletlerarası Türk Folklor Kongreleri” bile “Kültür Bakanlığı”nı elinde bulunduran siyasi gücün gölgesi altında yapılmakta ve değişen siyasi iktidarlara göre düzenlemeler yapılmaktadır. Oysa, Türk halkbilimciler olarak diğer ülkelerdeki gibi diğer “daş/taşlık”ların ötesinde sadece “profosyonel meslektaş”lığın yeterli ve geçerli olacağı bir profesyonel mesleki kurumlaşma meydana getiremeyişimiz, kongre, sempozyum, kollokyum gibi bilimsel etkinliklerimizin

⁸ Terminoloji problemiyle ilgili daha fazla bilgi için bkz. (Çobanoğlu 2000c).

yanı sıra, bilimsel bir ciddiyete sahip gerçek anlamda hakemli mesleki dergi gibi son derece hayati öneme sahip bilimsel araç ve gereçlerden bizi mahrum bırakmaktadır. Bu durumun bizi karşı karşıya bıraktığı halden hepimiz memnun görünüyoruz; ama ulusal veya uluslararası ciddi bir mesleki dergide bir yazısı bile yayınlanamayacak olan bir dergi sahibinin veya editörün hakemli dergi kılıfı altında tek kişilik tercihlerinin Türk halkbilimi disiplinini diğer çağdaş ülkelerdeki bilimsel seviyeye ne denli taşıyabileceğini sorgulamamak, profesyonel ve akademik Türk halkbilimcilerin bir “meslek odası” işlevi görecektir “mesleki kurumlaşmaları”nı ve buna dayalı organlara sahip olmadan üstesinden gelemeyecekleri veya elde edemeyecekleri son derece önemli bir bilimsel standart olarak görünmektedir. Türk halkbilimciler, halkbilimin en yetkin şekilde öğretilip eğitiminin geliştirilebilmesi ve toplumsal meselelere katkı getirecek bir biçimde toplum hizmetine koşulabilmesi için ideolojik bağnazlıklardan uzak ve devlet bürokrasisinin günübürlük dayatmalarından bağımsız bir mesleki çatı altında bir araya gelebilmenin, bunu kurabilmenin ve yaşatabilmenin yolunu bulmak zorundadırlar. Dahası bu tür bir mesleki birlik ile bugüne kadar yeterince gelişmediğini düşündüğümüz uluslararası halkbilimi kurum ve kuruluşlarıyla Türk halkbilimciler olarak daha iyi ilişkiler geliştirmeğe ve onların tecrübelerinden yararlanıp kendi tecrübelerimizi onlara aktarma imkanına kavuşabiliriz.

Bütün bu sıraladıklarımız halkbilimin ülkemizde üzerinde uğraşılan birinci branşı yani “akademik folklorculuk” veya “saf” ve “teorik” bilgi üretimine yönelik yönü üzerindedir. Ülkemizde halkbilimi eğitim ve öğretiminde neredeyse hiç kaale alınmayan ve daha önce de ifade ettiğimiz gibi halkbilimin ikinci branşını oluşturan “kamu/toplum” (public) veya “uygulamalı halkbilimi” (applied folklore) ise, halkbilimi eğitim ve öğretim programlarında yer aldığı zaman yukarıda sıraladığımız olumsuz nitelikleri değiştirecek bir unsurdur. Mevcut sistem içinde eğitilip-öğretilen-üretilen halkbilimcinin mesleki becerilerinin onu taşıyabileceği işlerin başında HAGEM’de çalışmak, sonunda ise öğretmen olmak gelmektedir. HAGEM gerek mevcut yapısı ve gerekse ekonomik anlamda sunduklarıyla özenilip gidilen bir yer değil terk edilip öğretmenliğe geçilen bir yerdir. Öğretmenlikse, ülkemizde maalesef –hiçbir şey olmazsa öğretmenlik- ifadesinin her şeyi anlattığı bir konuma düşürülmüş durumdadır. Oysa, uygulamalı halkbilimi eğitimi alan bir halkbilimi mezunu ülkemizin ekonomisinde her geçen gün daha da önemli bir sektör olarak yerini alan turizm sektörünün –kültür turizmi konsepti- içinde en mübrem ihtiyaçlarından birini oluşturan animasyon veya animatörlük yapabilir; bir başka vesileyle başka bir meslektaşımızın (Özdemir 2000) işaret ettiği gibi iletişim veya medya kuruluşlarının sosyo-kültürel ve ekonomik güç ve işlevleri gereği ihtiyaçları olan eğitilmiş eleman ihtiyacını karşılayabilir.

Bunların başında gerekli kanuni zorlamaların da dayatmasıyla ülkemiz veya diğer ülkelerin halk kültürel zenginliklerini ortaya koyan halk kültürü belgesel program yapıcılığıdır. Bugüne kadar Tayfun Talipoğlu ve “Yol Hikâyeleri” gibi başarılı örneklerini zevkle seyrettiğimiz programların bir de halkbilimi nosyonu ve titizliği içinde hazırlanmış olduğunu düşünmenin, uygulamalı halkbilimi eğitim ve öğretiminin kültür endüstrimize kazandıracığı seviye ve zenginliği ortaya koyacak mahiyettedir diye düşünüyoruz. Aynı şekilde halk kültürümüz hoyratça kullanılmakla beraber başarılı reklam örnekleri de reklam yazarlığı sektörünün uygulamalı halkbilimi

veya halkbilimi açısından son derece cazip bir faaliyet alanı olarak karşımıza çıktığı görülmektedir⁹. Buna, yukarıda da işaret edildiği gibi geleneksel halk dansları ve müziğe dair uygulamaları, ABD'de uygulana gelen folklor yönelimli yaratıcı yazarlık seminerlerini¹⁰, teşhir yerine icrayı esas alan ve gerektiğinde film platosu olarak da çoklu işleve sahip olarak iş gören halk kültürü müzelerini ve sosyal hizmetler alanındaki uygulamaları ekleyebiliriz. Dahası, uygulamalı halkbilimi söz konusu olunca daha önce başka çalışmalarımızda da (Çobanoğlu 1998; 1999b) dikkati çektiğimiz gibi örnekleri sonsuz sayıda çoğaltmak mümkündür.

Ancak bütün bunları, -biraz istihza ile söylemek gerekirse- Türk halkbilimi çalışmaları için başka ülkelerden birilerinin gelip yapması söz konusu değildir. Ülkemizin sosyal, kültürel ve ekonomik olarak karşılaştığı pek çok problemin çözümünde halkbiliminin işe koşulması ve kültür endüstrimiz başta olmak üzere çeşitli sektörlerde görev alacak uygulamalı halkbilimcilerin eğitilip yetiştirilmesi işi Türk halkbilimcileri beklemektedir. Bunun da başlangıç noktalarından birisi, bir yandan mevcut halkbilimi programlarının sayılarının çoğaltılması bu nedenle yeterli kadroya sahip Türk Dili ve Edebiyatı Bölümlerinin bünyelerinde bağımsız Türk halkbilimi programları veya bölümleri açmaları, diğer yandan da mevcut Türk halkbilimi programlarının yukarıda sıraladığımız eğitim ve öğretim niteliklerine uygun değişim ve dönüşümleri hayata geçirmeleridir.

Öte yandan, halkbilimi eğitim ve öğretimin ülkemizde gelişebilmesi, alanımızın tanınıp toplumumuza yukarıda sıraladığımız katkıları yapabilmesi için olmazsa olmaz şartlardan birisi de, uzun zamandır orta öğrenim programlarında "seçmeli" statüsünde olan halkbilimi dersinin "zorunlu" hale getirilerek gerekli araç-gereç ve diğer donanımlarla geniş kitlelerin bu bilim dalından haberdar olmasıdır.¹¹

Sonuç olarak, çalışmamızda değişik yönleriyle irdelediğimiz ve çözüm önerileri sunduğumuz; zihniyet ve mevcut eğitim ve öğretimin niteliği başta olmak üzere araç-gereç, terminoloji, bibliyografya, kuram ve yöntem sorunu, temel başvuru veya el kitaplarının yokluğu, orta öğrenim de zorunlu ders statüsüne kavuşma, mesleki kurumsallaşma, meslekî dergilerin şahsi tasarruf bağımlılığından kaynaklanan ölçütsüzlük ve uluslararası mesleki iletişimsizlik gibi temel güçlüklerin aşılması, halkbilimini ülkemize ve toplumumuza karşı olan görev ve işlevlerini, karşılaşılan sosyal ve kültürel problemlerin çözülmesi yoluyla yerine daha iyi getirebilen bir disipline dönüştürecektir. Temennimiz bir anlamda başlamış olan bu süreci hızlandırmada son derece önemli katkılar olarak gördüğümüz yukarıdaki güçlüklerin bir an önce aşılabilmesidir.

⁹ Bu konuda daha fazla bilgi için bkz. (Akay 1998)

¹⁰ Bu konuda daha fazla bilgi için bkz. (Abrahams 1992; Baron 1992; Bausinger 1990; Botkin 1953; Dorson 1978; Kramer 1986; Jones 1987).

¹¹ Maalesef "seçmeli ders" durumunda olmasına rağmen gerek bir ders kitabının bile hazırlanmamış olması ve gerekse "zihniyet" başta olmak üzere sıraladığımız diğer nedenlerle disiplinimizin tanınmasına ve daha işlevsel bir yapıya kavuşmasını sağlayacak katkıyı yapmaktan uzak olarak görünmektedir.

Kaynaklar

- ABRAHAMS, Roger D. (1992) "The Public, the Folklorist and the Public Folklorist", *Public Folklore* (ed. R. Baron ve N. Spitzer), Washington: Smithsonian Institution Press: 17-27.
- AKAY, Tamkan H. (1998) "Halkbilimi ve Reklamcılık", H.Ü. Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, (Basılmamış mezuniyet tezi.)
- ARNOLD, Matthew. (1988) [1869] *Culture and Anarchy*, (Ed. J. Dover Wilson) Cambridge: Cambridge University Press.
- BARON, R. ve N. SPITZER (1992) (ed.) *Public Folklore*, Washington: Smithsonian Institution Press.
- BAUSINGER, Hermann (1990) *Folk Culture in a World of Technology*, (Çeviren: E. Dettmer) Bloomington: Indiana University Press.
- BEN-AMOS, Dan (1972) "Toward a Definition of Folklore in Context", *Toward New Perspectives in Folklore*, (ed. R. Bauman ve A. Paredes), Austin: The University of Texas Press: 3-15.
- BRONNER, Simon (1986) *American Folklore Studies: An Intellectual History*, Lawrence: University of Kansas Press.
- BOTKIN, B. A. (1953) "Applied Folklore: Creating Understanding Through Folklore", *Southern Folklore Quarterly*, 17: 199-206.
- ÇOBANOĞLU, Özkul (1998) "Uygulamalı Halkbilimi ve Halkhayatı Çalışmaları Açısından Gazimağusa Kültür Turizmi Üzerine Öneriler", *Gazimağusa Sempozyumu 98 Bildirileri*, Gazimağusa: DAÜ Baskı İşleri Birimi: 263-267.
- ÇOBANOĞLU, Özkul (1999a) *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihinin Giriş*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ÇOBANOĞLU, Özkul (1999b) "Halkbilimi Açısından Gelenek, Turizm ve İcad Edilmiş Gelenek Bağlamında Ayvalık Şeytan Sofrası Örneği", *Millî Folklor*, VI, 43: 15-25.
- ÇOBANOĞLU, Özkul (2000a) "Alman Halkbilimi (Volkskunde) Çalışmalarının 'Uygulamalı Kültür Bilimi' Olarak Teorik Yeniden Yapılanışı", *Prof. Dr. Bilge Seyidoğlu Armağanı* (Baskıda).
- ÇOBANOĞLU, Özkul (2000b) "Hacettepe Türk Halkbilimi Okulu ve Folklorometriks Araştırmalarının Önemi", *Hacettepe Folklor Forumu: I. Türk Halkbilimi ve Folklorometriks Kollokyumu Bildirileri* (Baskıda).
- ÇOBANOĞLU, Özkul (2000c) "Halkbilim Terimleri Sözlüğü Örneği ve Terim Sözlüğü Yapma ve Yenileme Üzerine Tespitler", *Uluslararası Sözlük Bilimi Sempozyumu Bildirileri*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, (Baskıda)
- ÇOBANOĞLU, Özkul (2000d) "Bilim Felsefesi Bağlamında Halkbilimi ve Halkbilimsel Bilginin Teleolojik Serüveni" *Folklor ve Edebiyat*, Sayı 24, (Baskıda).
- DORSON, Richard (1978) "Folklore in the Modern World" (ed. R. Dorson), *Folklore and the Modern World*, The Hague: Mouton: 1-21.
- DOW, J. R. ve H. LIXFELD (1986) *German Volkskunde: A Decade of Theoretical Confrontation, Debate and Reorientation (1967-1977)*, Bloomington: Indiana University Press.
- DUNDES, Alan (1980) "Who are the Folk?", *Interpreting Folklore*, (ed. A. Dundes) Indiana University Press, Bloomington: 1-19.

- JONES, L. ve C. MATELİC (1987), "Folklife and Museums: How Far Have Come Since the 1950s?", *Folklife and Museums*, (ed. P. Hall ve C. Seemann), Nashville: The American Association for State and Local History: 1-11.
- KRAMER, Dieter (1986) "Who Benefits from Folklore?", *German Volkskunde: A Decade of Theoretical Confrontation, Debate and Reorientation (1967-1977)*, (ed J.R. Dow ve H. Lixfeld) Bloomington: Indiana University Press: 41-53.
- LARSON, Magali Sarfatti (1977) *The Rise of Professionalism: A Sociological Analysis*, Berkeley: University of California Press.
- ÖZDEMİR, Nebi (2000) "Halkbiliminin Geleceğine Yönelik Stratejiler Geliştirme Bağlamında Halkbilimi-Medya İlişkisi", *Hacettepe Folklor Forumu: I. Türk Halkbilimi ve Folklorometriks Araştırmaları Kollokyumu*, (Baskıda).
- ÖZTÜRKMEN, Arzu (1998) *Türkiye'de Folklor ve Milliyetçilik*, İstanbul: İletişim Yayınevi.
- PARSONS, Talcott (1968) "Professions", *International Encyclopedia of the Social Sciences*, XII: 36-47.
- SHOEMAKER, George H. (1990) *The Emergence of Folklore in Everyday Life*, Bloomington: Trickster Press.
- TYLOR, Edward (1958) [1871] *Primitive Culture: Researches into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Language, Art and Custom*, London: J. Murray.
- YILDIRIM, Dursun (1999) *Türk Bitiği*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ZUMWALT, Léviy R. (1988) *American Folklore Scholarship: A Dialogue of Dissent*, Bloomington: Indiana University Press.